

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСЦІ

Чернухіна Ю.В.,
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

Актуальність дослідження. Одним із напрямків вирішення проблеми виховання підростаючого покоління, здатного до особистісного зростання, активного включення в соціальне життя країни виступає дослідження особистісної ідентичності як динамічного переживання внутрішньої цілісності та безперервності особистості, психологічні особливості якого в умовах суспільної реконструкції визначають специфіку соціальної ідентифікації особистості.

Сучасна тенденція розвитку психології полягає в переході від структурного вивчення особистості до аналізу її функціонування як динамічної системи, що актуалізує значущість дослідження ідентичності. Інтегративний характер даного феномена обумовлює вивчення ідентичності як здатності до самоактуалізації (Маслоу А.), переживання індивідуальності (Фромм Е.), умови освоєння суспільного та індивідуального простору (Еріксон Е.) [1; 2].

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту та структури особистісної ідентичності, вивченні психологічних особливостей її становлення, визначенні впливу кризових періодів на становлення особистісної ідентичності.

Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 70 респондентів – студенти I (34 чол.) та II (36 чол.) курсів Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка віком від 17 до 20 років.

Ідентичність виступає елементом індивідуальної самосвідомості, пов'язаним зі смисловою сферою особистості, з її самоусвідомленням та самоприйняттям через самостійний вибір. Провідна роль в становленні ідентичності належить самій особистості, яка виступає "внутрішнім референтом" даного процесу, створюючи таким чином власне "Я" [3]. На основі узагальненого аналізу досліджень вчених (Антонової Н.В., Брейквелл Г., Ватермана А., Еріксона Е., Марсія Дж.

та інших), ми визначили структуру особистісної ідентичності, яка включає наступні компоненти:

- когнітивний;
- емоційно-оцінний;
- часовий.

Становлення особистісної ідентичності ускладнюється кризовими періодами в перші роки студентського життя. Сучасні дослідники виділяють наступні кризи перших років студентського життя: криза адаптації та криза «злиття». Перша полягає у труднощах при зміні звичного ритму життя, кола знайомих, звичних форм поведінки та взаємодії. Криза «злиття» вимагає готовності та здатності до побудови міжстатевих відносин, високого розвитку самопізнання, самототожності, завершеної ідентичності [1].

Для експериментального дослідження були використані наступні методики: "Методика дослідження самоствавлення" Пантілеєва С.Р., графічна методика прямого оцінювання Прихожан О.М. Дані методики призначені для вивчення емоційно-оцінного та часового структурних компонентів особистісної ідентичності.

За даними, отриманими за методикою Пантілеєва С.Р., студенти - першокурсники мають високу відповідність між очікуваним ставленням інших та власним самоствавленням. Також високий рівень внутрішньої конфліктності та самозвинувачення студентів першого курсу свідчить про наявний вплив кризи адаптації. Студенти другого курсу мають більш розвинену впевненість у собі, самоповагу. Студенти – другокурсники здатні приймати себе такими, як є, вважають себе цінними особистостями. Але високий рівень розвитку самоприв'язаності свідчить про небажання особистісного зростання, страх до можливої втрати частини себе, усталене уявлення про себе, ригідність та консерватизм. Студенти обох курсів мають однакову здатність до поглиблення у свій внутрішній світ, самопізнання, цікавість до власного «Я». Також студенти в однаковій мірі вважають себе здатними до прийняття важливих рішень та керівництва своїми діями, цілями, життєвим шляхом.

За даними, отриманими за методикою Прихожан О.М., студенти другого курсу мають меншу схильність до зміни самовідношення, а також демонструють низьку залежність між минулим самоствавленням та теперішнім самоствавленням, що свідчить про відсутність наступності у самоствавленні. Отже, студенти впевнені у собі,

вважають себе досить сформованими як особистості та прагнуть залишатися такими, як вони є. Студенти – першокурсники схильні до змін у самовідношенні та мають середній ступінь залежності між минулим та теперішнім самостваленням. Також серед респондентів є такі, що характеризуються повним неприйняттям власної особистості. Така відмінність між респондентами першого та другого курсів, на нашу думку, пояснюється впливом кризових періодів на перших та відносною стабільністю ситуації розвитку в других.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що підбрані та модифіковані методики, теоретична база дослідження можуть бути використані практичними психологами та викладачами – кураторами для забезпечення продуктивного подолання кризового періоду як умови становлення особистісної ідентичності студентів юнацького віку.

Перспективи подальшого аналізу ми вбачаємо у вивченні умов та засобів становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці, побудові психодіагностичних методик її дослідження, виявленні статевих та національних особливостей становлення впродовж життєвого шляху людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гейник О. Криза адаптації першокурсників - випускників сільських шкіл - до умов студентського життя // Особистісні кризи студентського віку: Зб. наук. статей. / За ред. Титаренко Т.М. – Луцьк: «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 112 с.

2. Зливков В. Проблема особистісної та професійної самоідентифікації в сучасній психології. // Соціальна психологія. - 2006. - №5 - с.128-136

3. Пантилеев С.Р. Практикум по психодіагностике. Руководство по интерпретации. – 1997. - 134 с.

4. Прихожан А.М. Применение методов прямого оценивания в работе школьного психолога. // Научно – методические основы использования в школьной психологической службе конкретных психолого – педагогических методик. Сб. научн. трудов. – М.: АПН СССР, 1998. – 233 с.

Наук. кер. - Пасько К.М., викладач